

בְּאֵלֶּהִים נַעֲשֶׂה-חֵיל וְהוּא יְבוֹס צַרְיָנוּ:

הַיְבָטִים לְשׁוֹנִיִּים וּיקְרָא פֶד

דְּקֹדְקֵי קְרִיאָה וְהַדְרָכָה לְקֹרָא בְּפִרְשֵׁת וּיקְרָא וּבְקִרְיַת זְכוֹר וְהַפְטָרָתָה וּבְרֵאשׁוֹן שֶׁל צוֹ וּבְהַמְשָׁךְ
בְּמַגִּילַת אֶסְתֵר וּפּוֹרִים

י וְאִם-מִן-הַצֵּאן: יש להקפיד על הפרדת התיבות

א יד עליית שני

א טו וְנִמְצָה: בה"א ולא באל"ף¹

ב ב מִסְלָתָה: הסמ"ך בקמ"ץ קטן. עַל כָּל-לְבַנְתָּה: טעם טפחא בתיבת עַל, יש להיזהר לא להדביק
את הלמ"דים שבין התיבות הבאות אחריה

ב ה מִצָּה: להטעים את הדגש החזק בצד"י שלא יישמע מלשון מציאה בלשון עבר

ב ז עליית שלישי

ב ח וְהַקְרִיבָה וְהַגִּישָׁה: במלרע ובמפיק בה"א, הקורא במלעיל ללא מפיק משבש משמעות

ב יג עַל כָּל-קָרְבָנָךְ: יש להיזהר בהטעמת התיבות שלא לצרף את המילה כָּל לתיבה שלפניה

ב יד גִּרְשָׁ: שי"ן שמאלית וכן הוא בהמשך בפס' טז מִגְרָשָׁה

ג א עליית רביעי

ג ג הַמְכַסֶּה: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע לא בחטף פתח, כן הדבר גם בהמשך

ג יב וְאִם עֵז: כך צריכה להיות ההטעמה ולא כקורן ודומיו שם המילים מוקפות

ד א עליית חמישי

ד ח עַל-הַקָּרֵב: היחיד שלא נאמר בו אֶת-הַקָּרֵב

ד י כַּאֲשֶׁר יוֹרֵם: הר"ש בפתח לא בקמץ.

עַל מִזְבַּח הָעֹלָה: טעם טפחא בתיבת עַל

ד יג וְנִעְלָם: העי"ן בשווא נח וכן הדבר גם בהמשך

ד יז אֶת פְּנֵי הַפְּרֻכָּת: טעם טפחא בתיבת אֶת.

בקורן ודומיו מוטעם בטעות את מוקפת בניקוד סגול במקום טפחא-מרכא

ד כ וְעֲשֶׂה לְפָרָ: בזקף קטון ולא רביע כקורן ודומיו.

יַעֲשֶׂה-לּוֹ: געיה ביו"ד, יש לקרוא בהעמדה קלה שם

ד כד וְשַׁחַט אֹתוֹ: ברביע ולא בזקף כקורן ודומיו

ד כו וְנִסְלַח לוֹ: הטעם לא נסוג אחור וכן הדבר בשאר המקומות

ד כז עליית ששי

ד לא הוֹסֵר חֵלֶב: הטעם בסמ"ך, לא נסוג לה"א.

מַעַל זִבַּח: שתי התיבות מוטעמות במונח ואינן מוקפות כפי שמופיע בקורן ודומיו

ה ח עֲרַפּוֹ: העי"ן בקמץ קטן

¹ ההבדל אינו במבטא המילה, אלא בכתיב ובמשמעות, ועל הקורא והשומעים לתת את הדעת.

ה ט ימָצָה: הצד"י בצירי

ה יא עליית שביעי

ה יח שגָגְתוּ: הגימ"ל הראשונה בשווא נח על אף הקושי

ה כא בגָזֵל: במלרע. אֹז עֲשֶׂק אֶת-עַמִּיתוֹ: טעם טפחא בתיבת אֹז

ה כב וְכַחֵשׁ: טעם נסוג אחור לכ"ף. החי"ת בסגול, לא בצירי. לַחֲטָא: החי"ת בחטף לא בשווא נח

ה כג גָזֵל: הזי"ן בקמץ. עֲשֶׂק: השי"ן בקמץ. הַפְקֵד: הה"א בקמץ קטן

מפטיר זכור דברים כה:

יז עֲמַלְק: יש הקוראים פרשת זכור כל מילה וכל אות לאט ובהדגשה והם עלולים לקרוא את המ"ם

בדגש אבל המ"ם היא רפויה אחרי חטף. בְּצִאתְכֶם: הת"ו בשווא נע

יח קָרָף: געיה בקו"ף והר"ש בשווא נע. וַיִּזְנֶב: גם כאן בעלי הקריאה האיטית המדגישה עלולים לקרוא

את הי"ד בשווא נע ובדגש בעוד שהיא ללא דגש ובשווא נח. כָּל-הַנְּחָשִׁים: נחץ בנו"ן מפאת הגעיה

שבה. וַיִּגַע: קוראים שבכל קריאה אינם מבחינים בין אל"ף לעי"ן עלולים לקרוא כאן עי"ן פתוחה במקום עי"ן בפתח גנובה. כלומר ויגעה, אבל לפי קריאת האשכנזים יש כאן אל"ף גנובה ונקרא וַיִּגַעַע. ולפי עדות המזרח: וַיִּגַעַע. ומי שקורא ויגעה אינו שונה ממי שקורא במקום בְּהִנִּיחַ – בְּהִנִּיחַה!

יט מְכַל-אֵיבִיךָ: טעם קדמא באל"ף, גרש בבלי"ת והי"ד בשווא נע.

אָת-זַכָּר: לאחרונה השתרש מנהג לקרוא פעמים את המילה "זכר" מנהג זה אינו מוכר באשכנז המערבי וגם לא בעדות המזרח. בקונטרס "מקראות שיש להם הכרע" של הר"מ ברויאר ז"ל² האריך להוכיח שאין ספק שנוסח הצירי הוא הנכון, ואין כל צורך בקריאה הכפולה.

הפטרה שמואל א יד (הספרדים מתחילים בפס' א):

א לְמַשְׁחָךְ: שי"ן בקמץ גדול, חי"ת בחטף קמץ וכ"ף סופית בקמץ גדול

ב בַּעֲלֹתוֹ: געיה בבלי"ת, אין לקרא 'בלותו'

ג וְהַפִּיתָה: במלרע

ד וַיִּשְׁמַע: יו"ד בשווא נח, שי"ן בפתח והמ"ם בדגש חזק

יח בְּדַרְךְ: הבי"ת בשווא נע ולא בפתח; הדלי"ת בקמץ

כג וַיִּמָּאֶסֶךְ: בתכנת הכתר שאנו מעתיקים ממנה אין געיא באל"ף, עם זאת אין ספק שהאל"ף בקמץ רחב והסמ"ך בשווא נע³.

כה וְאַשְׁתַּחֲוֶה: הוא"ו בשווא נע

כח מִמֶּךָ: כ"ף סופית דגושה

ל וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי: מלעיל.

ראשון של צו:

ו ב מוֹקְדָה: אין מפיק בה"א. תוֹקֵד בּוֹ: הטעם נסוג לת"ו

ו ג וּמְכַנְסֵי-בֵד: העמדה קלה במ"ם

² צורפה לגיליון תצוה סז, המעוניין יפנה אלי.

³ במקרים האלה "השלים" ר"מ ברויאר ז"ל געיות קלות אע"פ שאינן בכתב היד.

ו ד שני במנחת שבת

ו ה תוקד-בול: העמדה קלה בת"ו

ו ז שלישי במנחת שבת

ו ח והקטיר המזבח:

בשאר מקומות: והקטיר המזבחה

ו יא יאכלנה: הכ"ף בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהספרים

זרע שמשון. ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר. במדרש (ויק"ר א טו): כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו, תדע לך שכך שהרי משה אדון הנביאים ואבי החכמים וכו', ולא נכנס לפניו עד שקרא לו שנאמר ויקרא אל משה. ויש להבין איך אפשר שיהיה תלמיד חכם ולא יהיה בו דעת. ונראה הביאור עפ"י מה שעולה מדברי המהרש"א (סנהדרין צב:), ש'דעת' האמור, הכוונה שהיות ומכיר שהכל בא מהשגחה עליונה, יש לו דעת לבקש רחמים מהשי"ת שיתן לו מה שצריך, ע"ש. ולפי"ז מתבאר הטעם שגינו חז"ל את התלמיד חכם שאין בו דעת, שאין לו דעת לבקש רחמים מהשי"ת, והיינו שהיות שתלמיד חכם יודע התורה ויודע כחו של הקב"ה, אי אפשר שלא יכיר שהכל בא מהשגחה עליונה, וא"כ מדוע אין לו דעת לבקש רחמים, בודאי הטעם משום שהוא סומך על זכותו וחסמתו ותורתו ובטוח שהקב"ה יעשה עמו כל מה שצריך אף בלא בקשת רחמים, ומפני מחשבתו זו אין לו דעת לבקש רחמים על צרכיו, ועל כן אמר שנבילה טובה הימנו. ונלמד ממשה שאף שהיה לו כל כך הרבה זכויות, עם כל זה לא נכנס עד שקראו הקב"ה ולא סמך על זכויותיו, היפך מחשבתו של זה התלמיד חכם שאין בו דעת הסובר שבזכותו הקב"ה יעשה עמו טובה בלא בקשת רחמים.

ילקוט סופר. אדם כי יקריב יש לפרש הכוונה בהקדם מה שפירש העוללות אפרים מה שאמרו (בבלי יבמות סא א) 'אתם קרויים אדם, ואין האומות העולם קרויים אדם', דענין דיבוק חברים לאהוב את חבירו כנפשו ממש אינו בנמצא רק באומה הישראלית, ולא בשאר אומות שחלק לבם זה מזה, ועל כן ישראל נקראו 'אדם' שהם בבחינת 'גוי אֶחָד' (שמואל ב, ז, כג), כי האומה בכללה כאיש אחד, וזהו אתם קרויים 'אדם', ואין האומות העולם קרויים 'אדם', עכ"ד. והנה אמרו חז"ל (קטע מדרשי שנוסף למשנה סוף סדר טהרות במסכת עוקצין) 'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום', כי השלום והאחדות הם משפיעים שפע ברכה לעולם. והנה תכלית הקרבן הוא 'לקרב' לב ישראל לאביהם בשמים, ולגרום שפע וברכה לעולם. אמנם כל זה לא יתכן רק כשישראל הם באחדות ובשלום, שזה הוא כלי המחזיק ברכה. וזה שאמר הכתוב 'אדם' כי יקריב מכם, היינו אם תהיו בבחינת 'אדם' בשלום ובאחדות, אז יפעל הקרבן פעולתו בעולם לגרום שפע וברכה רבה.

הרב אליעזר פולאיס נר"ו. מן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, בקר דרך אונקלוס לתרגם בכל מקום תורי, כתרגום תיבת שור ופר בלשון רבים, וגם במקום שכתוב פר בן בקר כמו להלן ד' י"ד כופל הלשון ומתרגם תור בר תורי, והוא משום דבלה"ק כמו שיש שם כולל למיני הצאן זולת שם הפרט לכבשים ועזים, יש כנגדו כעין שם כולל למין הבקר אף שבבקר אין אלא מין אחד, וואולי משום שהוא שם כולל למין הזכרים ולמין הנקבות, דשור אינו אלא בזכרים, ובהכי נחא טפי לשון פר בקר, דאל"כ הוא כפילות, אבל בלשון ארמי אין לו אלא שם הפרט.

מלוא העומר. אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצונו לפני יי'. תיבות 'יקריב' מותר. ויראה הטעם שעולה הוא 'זכר' לפי שעולה מכפרת על חייבי עשה, וידוע דרמ"ח עשין כנגד רמ"ח איברים שבאדם לכן מצוות עשה בחינת 'דכורא',

כי בנקבה יש רנ"ב איברים, ואינם מכוונים נגד העשין, לכן כמה מצוות שפטורות הנשים כמו מצוות עשה שהזמן גרמא ודכיון שאין הן מכוונות כנגד מצוות עשה, לכן פטורות הן מכמה וכמה מצוות עשה.

וכבר אמרו (זבחים ז): דעולה דורון הוא, דאי עביד תשובה, הרי אם עבר על מצות עשה ושב לא זו משם עד שמוחלין לו, ואי לא עביד תשובה, א"כ ז'ב'ח ר'שעים תזע'בה (משלי כא, כז), אלא שמע מינה דורון הוא. ובוזה מובן כי אחר שעבר על מצות עשה, פגם באבר הנשמה, בנשמת אדם לכן מביא עולה ז'כר תמים, לעומת שפגם בעשה שהוא בחינת 'דכורא'. ולזה חזר ושנה יקריב אותו לרצונו, רצה לומר שיעשה תשובה וזה לרצונו, ויהיה הוא ראוי להקריב לפני ה', כי אם פגם בעשה, ופגם באבר ונעשה בעל מוס, ואז יש לתקן הפגם ע"י התשובה כדי שלא יחשב בעל מוס, וזה ירמוז ז'כר תמים וקריבנו, שכמו שהוא נעשה תמים בתיקון האבר, שהעשה שפגם הוא לעומת אותו אבר, כמו כן יהיה הקרבן ז'כר תמים, וזהו ששנה יקריב אותו יקריב את עצמו היינו ע"י התשובה שעשה יתקן עצמו שלא יחשב בעל מוס, ואז יהיה לרצונו לפני ה'.

זרע שמשון. וְשַׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לְפָנָיו יְיָ וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים. בגמרא (ברכות לא:): אמר ר' אלעזר, שמואל מורה הלכה בפני רבו היה, אמר עלי קראו כהן שיבוא וישחוט וכו'. אמר להם שמואל, למה לכם לחזר אחר כהן שישחוט, הלא שחיטה בזר כשירה. שהרי לא כתיב ז'שחט הכהן, כתיב ז'הקריבו הכהנים, מקבלה ואילך מצות כהונה, מכאן לשחיטה שכשרה בזר. אמר לו עלי, אכן צודקים דבריך, אולם מורה הלכה בפני רבו אתה, וכל המורה הלכה בפני רבו, חייב מיתה. באה חנה וצווחה לפניו וכו'. אמר לה עלי, תתני לי רשות להעניש אותו ואתפלל לפני הקב"ה שיתן לך בן נוסף צדיק יותר ממנו. אמרה לו חנה, אֶל הַנָּעַר הַזֶּה הִתְפַּלַּלְתִּי (שמואל א, א, כז).

והקשו המפרשים מה היתה כוונת חנה בתשובתה לעלי הכהן א"ל הנער הזה התפללתי, וכי מפני שהתפללה עבורו צריך עלי למחול לו על מה שחטא. ויש לבאר תשובת חנה א"ל הנער הזה התפללתי, עפ"י מה שמצינו במדרש (שח"ט שמואל ג') שקודם שנולד שמואל, היתה בת קול מכרזת ואומרת שעתיד נער אחד להיוולד ושמו שמואל ויהיה נביא לה, והיו כל הנשים נותנות לבניהם הנולדים להם את השם שמואל, ואח"כ כשראו שאינו צדיק ונביא, היו אומרות אין זה אותו שמואל הנביא שעליו יצא בת קול, ע"ש. ולכך דקדקה חנה לומר לעלי א"ל הנער הזה התפללתי, היינו שאכן זה הנער שמואל שציפיתי לו שיוולד אחר ששמעתי את הבת קול, והתפללתי שיהיה זה בני, והוא שאול לה, שהוא הנער שעליו אמרו שיהיה נביא לה, וממילא ראוי לך למחול לו ולתלות שמה שדיבר לא היה מעצמו, אלא רוח ה' דיבר בו.

ה יז הרב חיים גריינימן ז"ל. וְאִם נָפֵשׁ כִּי תִחַטָּא... וְנִשְׂא עֹוֹנוֹ העובר איסור כגון חילול שבת כתב השו"ע סי' של"ד דצריך להתענות ארבעים יום שני וחמישי ולא ישתה יין ולא יאכל בשר ויתן במקום חטאת י"ח פשיטים לצדקה ואם ירצה לפדות התענית יתן בעד כל יום שנים עשר פשיטים לצדקה. זה מה שצריך לעשות בשביל תשובה וכפרה על עבירה אחת, וזהו בעולם הזה שיש מושג של תשובה, ויסורים ממרקים, אבל בעולם הבא העונש חמור הרבה יותר. וכמה צריך להוציא הוצאות להציל מעשיית עבירות, כמה כסף צריך להשקיע בבעל תשובה אחד כדי שיחזור בתשובה, תשובה, כמה כסף עולה להכשיר טייס אחד בחיל האוויר, בערך מליון שקל, א"כ אם כדי לטוס מתחת השמים משקיעים מליון שקל, אם כן כדי לטוס בשמים מעל השמים אין גבול להשקעה.

הפטרות ויקרא זכור

הרב גור-אריה צור נר"ו.

בביאור ההפטרה

בפירוש הפטרה זו העוסקת בעניין מחיית עמלק בימי שמואל הנביא, יבואר כי חז"ל הסמיכו קריאתה לשבת זכור המוקדמה את ימי הפורים, לפי שבהם נתגלתה שנאתו של עמלק לבני ישראל וכפירתו באלקי ישראל, כפי שנמשכה אליו עוד מימי עֶשׂו זקינו. וכדמפרש המלבי"ם לפשט המקרא בטעם מצוה זו, שהיא משתי סיבות:

א. מחמת הכפירה באלהים ונכדפירש רש"י עה"פ "ולא ירא אלקים" ולא ירא עמלק אלקים מלהרע לד' ויען שאז שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן (שמות טו, יד) מזהאותות והמופתים שעשה אז בים ובמצרים, רצה [עמלק] ללחום בם ולהראות שאין ביכולת ה' להושיעם עד שעיקר מלחמתו היתה נגד ה'.

ב. נגעה שנאתו על ישראל מצד אבותיהם ומשטמת עשו (שהיה עמלק מזרעו) אל יעקב, ולכן צוה ה' למחות זכרו.

ולזה באה ההפטרה לגלות את דרכיו של עמלק, בבואו להרחיקנו מעבודת ה' יתברך. וזה אשר מציינת ההפטרה את מריבתו של עמלק עם שאל בנחל:

וַיָּבֹא שְׂאוּל עַד עֵיר עֲמֶלֶק וַיִּרֶב בַּנַּחַל:

וירב בנחל, על עסקי נחל. כביכול בא עמלק לריב עם ישראל על עסקי הנחל אשר היה בדרכם, כטוען "לנו הַמַּיִם (בראשית כו, כ), ובזה בא להכשילם, שלא יחשדוהו שבא על ה' ועל משיחו.

וכעין זה מפרש המלבי"ם שבזה טעה שאל, ויבא וכו' וירב בנחל. באשר אין מחוקי המלכים לתגר מלחמה בלא איזה עילה כענין מה לי וְלָךְ כִּי בָאתְּ אֵלַי לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי (שופטים יא, יב), בקש שם [שאל] מריבה בנחל שלפני ערי עמלק, ששאל אמר שהנחל והבקעה שייך אליו ועמלק רב עמו על זה עד שזה היה עילת המלחמה, וגם זה מורה שלא קיים המצוה כראוי שלא היה לו לבקש רק סבה מפני שה' צוהו וכמו"ש דוד הָלֹא מִשְׁנָאִיךָ ה' אֲשָׁנָא וּבִתְקוּמָיךָ אֶתְקוּטָט (תהלים קלט, כא), לא ריב אחר אשר לא לה' הוא:

כלומר ששאל טעה בהיותו רב עם עמלק על עסקי הנחל, ולא היה לו להילחם עם עמלק אלא משום מצות השם. ולעמלק לעומת זאת היה נוח לריב עמו על עסקי הנחל, שבזה הפילו והכשילו כאילו לא בא על ה' ועל משיחו. ולעומקו של מקרא יתבאר עניין הנחל כדבר העומד ברומו של עולם, ולא כדבר של "מה בכך".

ועל דרך ביאורו של ר' אברהם יהושע השל האוהב ישראל מאפטא, שיש שני סוגי נחל. והם ראשי תיבות: האחד מלמטה למעלה: נַפְשָׁנוּ חִפְתָּה לֵוִי (תהלים לג, ט), והאחת מלמעלה למטה "נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים (שמות לד, ז)". שכך הוא מסביר את הברכה להדליק נר חנוכה, שהם ראשי תיבות נחל. שעל ידי נַפְשָׁנוּ חִיכְתָּה לֵה' יורד שפע החסד של "נוצר חסד לאלפים".

ועבודת ה' הזאת רוצה עמלק לעקור מתוכנו בכל דור ודור. ואשר על כן ציונו הקב"ה למחות זרעו של עמלק מדור דור כמובא בסוף פרשת בשלח וַיֹּאמֶר כִּי-יָדַעַל-בְּסֵי יְהוָה מִלְחָמָה לִיהוָה בְּעַמְלֶק מִדָּר דָּר.

ואשר על כן נצטוינו לכלותו כפי שנאמר בשמואל בסוף ההפטרה: וַיִּשְׁפָּא שְׂמוּאֵל אֶת אֲגַג לִפְנֵי יְהוָה בְּגִלְגָּל: וּכְפִירוֹשׁ רִש"י וַיִּשְׁפָּא חתכו לארבע. ועוד מוסיף רש"י: ואין לתיבה זו [וַיִּשְׁפָּא] דמיון.

ועל דרך הצח יֹאמֶר מה שפירש רש"י שאין לו דמיון, שאין להעלות על הדעת כלל בכל דרך של דמיון את הרוע של עמלק בעולם אם לא נעשה בו כלה. וכן מה שפירש רש"י על פי המדרש שחתכו לארבע, יש לומר על דרך הסוד שלא יהיה בו זכר בכל ארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשייה. לכן נאמר

"תמחה" ו"אמחה". כביכול אומר הקב"ה: אתה תמחה את עמלק בעולם העשייה והיצירה, ואני אמחה את עמלק גם מעולם הבריאה והאצילות. ועל דרך הצח יאמר: וישסף הוא נוטריון: שעשה בו סוף. בצורה מוגמרת ביותר, והשין תוספת הריבוי, כעין לשעבד, להעביד ללא סוף. כאן וישסף שעשה בו כלה, גמירא. ונכפירוש רש"י שמות יא, א'. וכפי שנאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד [במדבר, כד, כז]. וידרש בו שכבר מראשיתו נועד להכריתו באחריתו. וזה שנאמר וישסף שעשה בו סוף, כן נזכה בב"א.

באלהים נעשה חיל והוא יבוס צרינו:

היבטים לשוניים במגילת אסתר פד

דקדוקי קריאה וטעמים במגילת אסתר ובפרשת ויבא עמלק

מגילת אסתר

הערה כללית: יש קוראים שבסוף כל פרק מנגנים ניגון מיוחד כעין זרקא סגול של המגילה. אין לזה מקום כי חלוקת הפרקים היא נוצרית, ואין לייסד מנהגים על חלוקת הנוצרים.

פרק א

א א ויהי: הו"ד בשוא נח, בטעם טפחא. המלך: מלרע, ההטעמה בלמ"ד. מהדו: כדי להבחין שהוא שם מדינה ולא פועל בציווי צריך לקוראו מלעיל ולהדגיש את הדל"ת

א ה ובמלואת: יש לקרוא 'ובמלות' האל"ף כלל אינה נשמעת⁴

הנמצאים: הצד"י בשוא לא בקמץ

א ו על-גלילי כסף: הטעם נסוג ללמ"ד.

ועמודי שיש: הטעם נסוג למ"ם. רצפת: הצד"י בשוא נע, הפ"א רפויה⁵

א ז וכלים מכלים שונים: במנגינת איכה

א י המשרתים: המ"ם בשוא נח

א יא את-יפיה: יו"ד ראשונה בקמץ קטן, פ"א בשוא נח, לא בחירק, יו"ד שנייה בקמץ ומפיק בה"א

א יב בערה בו: אין טעם נסוג אחור, יש לכלל היותר געיה בב"ת הראשונה, להעמיד מעט לפני הגרונת החטופה

א יד שתרו: קמץ בת"ו

א יז בעליהן: העי"ן בשוא נח וכן הדבר גם בהמשך. ולא-באה: הטעם בב"ת, היחיד במלעיל כי הוא לשון עבר. בשאר המגילה הטעם באל"ף, במלרע, לשון הווה (בינוני)

א יח פרסומדי: געיא בפ"א המראה על העמדה קלה, וכן בפסוק הבא.

א כ פתגם: הגימ"ל קמוצה ללא דגש והשוא בת"ו נח

א כב שרר: ש"ן שמאלית⁶

פרק ב

⁴ במילה זו רבו המשתבשים. מה שמטעה הוא שיש ספרים מסמנים כתיב וקרי, וזה מוסיף על הבלבול (גם ההטעמה בלמ"ד מקשה על ההבחנה בין אם יש תנועה באל"ף בין אם אין).

⁵ המדגיש עובר למשמע של גחלת.

⁶ מבייש מאוד להזכיר שיש שבגלל שטעו בהבנת המסורה, משתבשים לקרוא מלה זו בש"ן ימנית וכדי בזיון וקצף!!

ב א כְּשֶׁךְ חֶמֶת: אע"פ שטעם מפסיק מפריד בין המילים, עלול קורא שאינו מבחין בין ח"ת לכ"ף רפויה (מבטא "ישראל") להבליע כאן אות; אֲשֶׁר-עֲשָׂתָהּ: השי"ן בקמץ ומוטעמת עקב ההפסק, וכן לקמן ה יב

ב ב יִבְקֶשׁוּ: הקו"ף רפויה בשוא נח

ב ג וַיִּפְקֹד: הו"ו בשוא לא בפתח. וַיִּקְבְּצוּ: הו"ו שוואית. הִגָּא: הגימל בסגול

ב ה אִישׁ יְהוּדִי...: נוהגים לתת לציבור לקרוא ואחריו בעל הקריאה.

מְרַדְּכִי: יש מנקדים וקוראים הדל"ת בחטף קמץ שנקרא כחולם. רוב העולם קורא את הדל"ת כשווא נע רגיל כלומר כעין סגול. שתי הקריאות נכונות.

ב ו אֲשֶׁר הִגְלָה...: במנגינת איכה. הִגְלָה, הִגְלָתָהּ: ה"א בקמץ חטוף. עִם יְכַנְיָה מְלֹךְ-יְהוּדָה: טעם טפחא בתיבת עִם, כ"ף של יְכַנְיָה בקמץ חטוף, נו"ן בשווא נח וי"ד בקמץ, יכונ-יה. אֲשֶׁר הִגְלָה: ה"א בסגול

ב ח וַבְּהַקְבִּיץ: הב"ת בשוא נח על אף הגעיא בו"ו

ב ט וַתֵּשֶׂא חֶסֶד: תיבה ראשונה מלרע ושנייה מלעיל, אין טעם נסוג אחור. לָתַת לָהּ: טעם מונח אינו נסוג אחור והת"ו בצירי, בהמשך הפסוק לָתַת-לָהּ, המילים מוקפות, הלמ"ד ראויה לקבל געיא, או במילים אחרות, יש לקרא בהעמדה קלה שם

ב יא לִפְנֵי חֶצֶר בֵּית-הַנְּשִׂים: טעם טפחא בתיבת לִפְנֵי

ב יב כָּדַת הַנְּשִׂים: הדל"ת בקמץ למרות הסמיכות⁷

ב יג בָּאָה: הטעם באל"ף מלרע יִנְתֵן לָהּ: טעם נסוג אחור לנו"ן

ב יד בָּאָה .... שָׁבָה: שתי המילים מלרע⁸

ב טו בַּת-אֲבִיחַיִל דָּד: אין פסק בין התיבות כפי שמופיע בקורן ודומיו

ב כא וּמְרַדְּכִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר-הַמֶּלֶךְ:

טעם טפחא בתיבת וּמְרַדְּכִי

פרק ג

ג א וַיִּנְשָׂאָהּ: השי"ן בשוא נע ודגש, להיזהר מהבלעת האל"ף, לא וַיִּנְסָהּ

ג ד כתיב בְּאֶמְרָם קרי בְּאֶמְרָם: כמו כל כתיב וקרי הכתיב אינו נקרא, ואין ל"הדר" לקרוא בקריאה חוזרת כיון שעל פי המסורת קוראים את הקרי בלבד⁹

ג ו אַת-כָּל-הַיְהוּדִים אֲשֶׁר:

שני תבירים מתרדפים (רצופים) וכן בפסוק הבא: לְיוֹם וּמַחְדָּשׁ

ג ח בְּכָל מְדִינֹת מְלָכֹתָי: טעם טפחא בתיבת בְּכָל

⁷ [המקדש אשה צריך לומר "הרי את מקודשת לי בטבעת זו (לא זו) כְּדַת משה וישראל" בדל"ת קמוצה. ברוב הסידורים הדל"ת פתוחה, וצריך לתקן] בקובץ משנת ס"ז בא דיון ארוך בעקבות הערה זו.

⁸ לדעת ערוך השולחן סי' תר"ץ הקורא מלעיל מחזירין אותו.

⁹ לכן יש להתפלא על מי של"חומרא" קוראים פעמיים גם בב"ת וגם בכ"ף.

הרי לא מדובר כאן רק בשיבוש אלא בפגיעה בעיקרי האמונה. וזו לשון השלחן ערוך אורח חיים סימן קמא סעיף ח: כל תיבה שהיא קרי וכתוב, הלכה למשה מסיני שתהא נכתבה כמו שהיא בתורה ונקרית בענין אחר; ומעשה באחד שקרא כמו שהיא כתובה, בפני גדולי הדור: ה"ר יצחק אבוהב והר"ר אברהם ואלאנסי והר"ר שמואל ואלאנסי בנו ז"ל, והתרו בו שיקרא כפי המסורה, ולא רצה, ונידוהו והורידוהו מהתיבה. ע"כ.

ג י אַת-טִבְעָתָו: העי"ן בשוא נח.

בֶּן-הַמִּדְתָּא: המ"ם דגושה בשוא נע

ג יב וְאֶל-שָׂרֵי עַם: טעם נסוג אחר לש"ן.

נִכְתָּב וְנִחְתָּם: בשתייהן הת"ו קמוצה, אין וא"ו החיבור מחברת בין הפעלים אלא בין העניינים בלבד¹⁰

ג יד לְהַנְתֵּן דָּת: הטעם נסוג לנר"ן ויש געיא בת"ו

ג טו בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה וְהַמְלִךְ וְהַמֶּלֶךְ יִשְׁבוּ לְשִׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוֹשָׁן נְבוֹכַדְנֶצַּר: כשהמילה שושן היא

לבדה הש"ן קמוצה, כשהיא סמוכה למילה הבירה הש"ן פתוחה. החל מ-וְהַמְלִיךְ וְהַמֶּלֶךְ בניגון איכה

פרק ד

ד א כל הפסוק בניגון איכה

ד ג אֲבָל גְּדוֹל... לְרַבִּים: בניגון איכה

ד ז בִּיהוּדִים - בִּיהוּדִים:

בכל המגילה קוראים יְהוּדִים ביו"ד אחת לאחר הדל"ת

ד ח כְּתָב-הַדָּת: למרות הסמיכות הת"ו בקמץ רחב. נָתַן לוֹ: טעם נסוג אחר לנר"ן. לְהַתְחַנֵּן-לוֹ: געיה בה"א, אין להעמיד את החי"ת

ד י וְתֹאמַר אֶסְתֵּר לְהַתְּדָּ:

כך צריכה להיות ההטעמה ולא כקורן ואחרים אשר הטעימו וְתֹאמַר אֶסְתֵּר לְהַתְּדָּ

ד יא וְעַם-מְדִינֹת הַמְּלָךְ: כך ההטעמה במדויקים ויש להקפיד על הפרדת התיבות למנוע הבלעת

המ"ם. בקורן ובדומיו, תיבת וְעַם בתלישא קטנה¹¹.

אֲשֶׁר יָבֹא-אֶל-הַמְּלָךְ: כך ההטעמה במדויקים,

טעם מונח בתיבה אֲשֶׁר ולא בתיבה המוקפת שלאחריה.

וְחִיָּה: במלרע

ד יד תַּחֲרִישִׁי: הטעם בר"ש. הַגְּעֵתָ: העי"ן בפתח, והת"ו בדגש קל

ד טז הַנִּמְצָאִים: הצד"י בשוא לא בקמץ.

אֲבָדְתִי אֲבָדְתִי: הדל"ת בשתייהן בשוא נח, בניגון איכה

פרק ה

ה ב בְּחֶצֶר: יאריך מעט בב"ת להבדיל בין מיודע בסגול לבין בלתי מיודע בשווא וכן הוא בהמשך בפרק

ו ד-ה

ה ג וַיִּנְתֵּן לָךְ: הטעם נסוג לנר"ן ויש געיא בת"ו

ה ו וַיִּנְתֵּן לָךְ: הטעם נסוג לנר"ן ויש געיא בת"ו

ה ז וְתֹאמַר: מלרע ומ"ם בפתח

ה יא נְשָׂאוֹ: הש"ן בשוא נע ודגש, להיזהר מהבלעת האל"ף, לא ניסו

¹⁰ כבר שמעתי קורא שהטעים כך שיצר חיבור בין השניים

¹¹ כבר בההרנו פעמים רבות שסימנים ושאר מקורות ע"פ תנ"ך קורן, אינם בני פלוגתא נגד הנוסחאות המדויקות של ר"מ ברויאר ז"ל. ואפילו במקומות שכתר ארם צובא לא נשתייר בהם. ועובדה היא שגם תוכנת הכתר של בר-אילן מסכימה כמעט בכל מקום לשיטתו (מלבד שיטת הגעיות הקלות שאיננה נוגעת לכאן)

ה יב לא-הַבִּיאָהּ: מלעיל¹².

אֲשֶׁר-עָשְׂתָהּ: השי"ן בקמץ והטעם מלעיל כמו לעיל ב א, אבל בה' ה ובו' יד השי"ן בשווא.

קָרוּא-לָהּ: געיה בקו"ף

ה יד יַעֲשֹׂוּ-עֵץ: געיה ביו"ד, יש להאריך מעט בקריאתה למנוע הבלעת העי"ן החטופה.

גָּבְהָ: אין לקרוא ה"א בפתח ha, הקריאה הנכונה אצל האשכנזים היא אַה כלומר ah, בעדות המזרח: וַהּ.wah.

וּבֹא-עַם-הַמִּלֶּךְ: כך ההטעמה במדויקים, שלוש המילים מוקפות ומוטעמות במרכא וכן צריך לקרוא

פרק ו

ו א נְדָדָה: דל"ת ראשונה בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בכמה מקומות¹³

וַיֹּאמֶר לְהָבִיא: תיבה וַיֹּאמֶר ברביע ולא בתלישא כפי שמופיע בקורן ודומיו. וַיְהִי־וַיִּהְיֶה: הוא"ו בפתח

ו ב הַסֵּף: הסמ"ך בפתח למרות האתנח. בְּקִשׁוֹ: הקו"ף רפויה בשוא נח

ו ג מָה-נַעֲשֶׂה: השי"ן בקמץ הקורא בסגול משנה משמעות. וכן בהמשך הפסוק

ו ו בָּאֵישׁ: הבי"ת בקמץ

ו ח לְבַשׁ-בּוֹ: געיה בלמ"ד

ו יג וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו: תיבת וַיֹּאמְרוּ במלעיל!

המ"ם בשוא נע והלמ"ד במילה אחריה ללא דגש

פרק ז

ז ב וַתִּנְתְּנוּ לָדָד: טעם נסוג אחור לנו"ן, וגעיה בת"ו להעמדה קלה בת"ו, בניקוד צירי

ז ג וַתֹּאמֶר: המ"ם בפתח

ז ד כִּי נִמְכַרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לְהַרְגוֹ וְלֹא-בָדָד: יש הנוהגים לקרא בניגון איכה.

וְאֵלֹוֹ: במלרע, ההטעמה בלמ"ד¹⁴; בְּנִזְקֵי: הנו"ן בצירי ולא בסגול

ז ו גַּבְעֹת: העי"ן בפתח ולא בקמץ¹⁵

ז ח חָפּוֹ: הטעם בפ"א מלרע

ז ט אֲשֶׁר-עָשָׂה הַמֶּלֶךְ: נגינת הטעם קרני פרה, למי שאין מסורת אחרת, היא: פזר-תלישא גדולה- תלישא קטנה¹⁶

פרק ח

ח א מָה הוּא לָהּ: תיבת מָה בפתח ולא בקמץ

ח ו כִּי אֵיכָכָה...: מלרע ובניגון איכה. בְּאֶבְדָּן: האל"ף בקמץ קטן

ח ח אֲשֶׁר-נִכְתָּב: הת"ו בקמץ כדלעיל ג יב

¹² ברוב הספרים התלישא מסומנת רק על הה"א בסוף המילה. עם זאת הטעם בבב"ת. הוספה כאן תלישא למנוע טעויות.

¹³ סימון החטף נועד להורות על הנעת השווא בלבד.

¹⁴ התלישא מימין לאות הראשונה אינה מראה את מקום ההטעמה אלא שזהו מקומה הטבעי תמיד, ללא כל קשר להברה המוטעמת (הוספנו כאן תלישא נוספת ליתר בטחון)

¹⁵ זה משנה את המשמעות. (יש לדון שבדיעבד אפשר לדונו כקמצים אחרים בזמן עבר)

¹⁶ לא ידוע למה בדפוס ניתן סימן זה לקרני-פרה. בכתבי היד צורתו היא כמין V מעל האות המוטעמת. יתכן שטעם נדיר זה מנוגן כך בגלל צורתו בדפוס שאין לה קשר לצורתו במקורות. אגב, התלישות בכתבי היד הן עיגולים. תלישא גדולה – עיגול על האות הראשונה, וקטנה על האחרונה. בדפוס הוסיפו קו קטן אלכסוני. אין לזה קשר לקרני פרה.

ח ט¹⁷ הָאֲחַשְׁדָּרְפָּנִים-וְהַפְּחוֹת:

במדויקים, התיבות מוקפות, בפחות מדויקים כקורן ודומיו, יש מונח בתיבה הראשונה ואין להגרר אחריהם!

ח יא אֲשֶׁר בְּכָל-עִיר-וְעִיר: תיבת אֲשֶׁר במונח רגיל ולא מונח לגרמיה כפי שמופיע בקורן ודומיו

ח יד יִצְאוּ: טעם משנה – מרכא¹⁸ ביו"ד, יש להאריך מעט בקריאתו, הצד"י בשוא נע

ח טו וּמְרַדְּכֵי יִצְא...: נוהגים לתת לציבור לקרוא ולאחר מכן חוזר אחריהם בעל הקריאה

וְשִׁמְחָה: המ"ם בצירי ומטעמת, צורת עבר בהפסק, אין להטעים בחי"ת

ח טז לְיִהוּדֵים הֵיְתָה אוֹרְהָ...: הציבור קורא בקול ואחריו הקורא

פרק ט

ט א שָׁבְרוּ: שי"ן שמאלית

ט ג מְנַשְׂאִים: דגש חזק בשי"ן והשווא הוא נע, הקורא נח משבש משמעות כי יישמע מלשון ניסיון (אם בעקבות הנח יבליע את האל"ף: מְנַסִּים)

ט ד וְשָׁמְעוּ הוֹלְךְ בְּכָל-הַמְּדִינֹת:

טעם טפחא בתיבת וְשָׁמְעוּ והשי"ן בקמץ קטן

ט ז-י: יש לשים לב להטעמת שמות בני המן, חלקם במלעיל וחלקם במלרע. המסורה מזכירה מי מלעיל ומי מלרע:

אלו המסתיימים ב-תא הם מלעיל, דְּלָפוֹן אֲדֹלָא אַרְיִסִי אַרְיָדִי מלרע¹⁹. כמו כן נוהגים לקוראם בנשימה אחת כולל את התיבה עֲשָׂרָת; הַרְגוּ: הר"ש בקמץ ומוטעמת.

ט יב וַיִּנְתְּנוּ לָךְ: טעם נסוג אחור לנר"ן, וגעיא בתי"ו

ט כב נִהְפָּד: הה"א בשווא נח והפ"א בדגש קל

ט כג וְקִבְּלוּ: לשון יחיד לעומת פס' כז וְקִבְּלוּ שהקרי הוא: וְקִבְּלוּ.

ט כה וּבְבֹאֶהָ: הב"ת הראשונה בשווא נח²⁰!

ט כז קִיָּמוּ: קו"ף בחירק חסר והי"ד בדגש חזק ושווא נע (וכן הוא להלן פס' לא). כתיב וְקִבְּלוּ, קרי: וְקִבְּלוּ בשונה מפס' כג.

אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים: תיבת אֶת במונח ואינה מוקפת כפי שמופיע בקורן ודומיו

ט לא קִיָּם: הי"ד בפתח וכן הוא בהמשך פס' לב

פרק י

י ב תִּקְפְּלוּ: התי"ו בקמץ קטן והפ"א בדגש קל

י ג כִּי מְרַדְּכֵי הֵיְהוּדֵי...: נוהגים לתת לציבור לקרוא פסוק זה לפני בעל הקריאה

קריאת התורה בפורים, שמות יז ח-טז:

¹⁷ זהו הפסוק הארוך ביותר בתנ"ך!

¹⁸ כבר הערנו שאע"פ שרו"ה מזכיר כלל במשפטי הטעמים שלו שבמילים כגון זו יש מרכא ולא געיא במילה, הוא סימן געיא. בעקבותיו הלכו בתנ"ך קורן. בברויאר וכן בכתר בר-אילן אל נכון במרכא, וכמדומה גם בקורן מתוקן לפעמים בנ"ך במהדורות המאוחרות.

¹⁹ נוצר מעין מנהג שהציבור קורא גם עשרת בני המן בקול (המשנה ברורה בשם חיי-אדם שולל מנהג זה), כנראה אנשים רוצים להראות את אורך נשימתם... מכל מקום במקומות הנוהגים כן, על הקורא לחכות עד שהציבור ישתתקו לפני שממשיך בקריאה.

²⁰ כמו 'רבבות אפרים' וכדו'. יתכן להתיר למי שחושש מהבלעת אות לקוראו בשווא נע. רצוי מאוד להתאמן לקוראו בשווא נח הנכון לפי הדקדוק.

יז ח וַיִּלְחָם: במלעיל

יז י אָמַר-לוֹ: העמדה קלה באל"ף בגלל הגעיה שם

יז יא עליית שני

יז יח עליית שלישי

הספרדים כופלים את הפסוק האחרון להשלים לעשרה פסוקים

א ז הרב גור-אריה צור נר"ו. וְכָלִים מְכַלִּים שׁוֹנִים וגו' ואמרו במדרש רבה שהיה משתמש בכלים של בית המקדש. והוציאו דרשתם מן הכפילות וְכָלִים מְכַלִּים, שלא נחה דעתו של אחשורוש עד שמצא את הכלים היפים ביותר והיינו של בית המקדש. ועדיין יש לשאול, והרי הרבה דרכים למקום לכפול המלים, ומדוע בחר דוק בדרך זו.

ועל דרך הצח, יש לומר שהיתה בכוונתו של אחשורוש לבזות ולבייש ולהכלים קדשי שמים ברבים. ולכן אמר וְכָלִים מְכַלִּים. אל תקרי מְכַלִּים, אלא מְכַלִּים²¹. שהיה מְכַלִּים ומבייש את כלי המקדש.

ביום השביעי כָּטוּב לֵב הַמֶּלֶךְ בֵּינָו וגו'

ביום השביעי. הוא יום השבת. (מגילה יב:) זה שנאמר לעיל כְּשַׁבַּת, שנדרש כנ"ל ליום השבת. כָּטוּב לֵב הַמֶּלֶךְ בֵּינָו. המלך אחשורוש טוב לבו ביו. ומלך מלכי המלכים מחכה ומצפה שיקדשו בניו על היין ביום השביעי.

א יב וְתִמְאַן הַמֶּלֶכָה וְשָׂתִי לְבֹא בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וגו' וַיִּקְעַף הַמֶּלֶךְ מְאֹד וַחֲמָתוֹ בְּעֵרָה בּוֹ וַיִּקְעַף הַמֶּלֶךְ מְאֹד. לפשוטם של דברים קצף המלך אחשורוש. אך כפי שאמר ר' יוחנן שכל מקום שנאמר המלך מרמוז גם על הקב"ה, וכפי שפירש ר' שמעון בזוה"ק המלך – דא קוב"ה, יש ליתן טעם על קצף זה. ויש לומר מלך מלכי המלכים קצף מאד על בניו על שהשתתפו בסעודתו של אותו רשע, אך הסב את חמתו על אחשורוש, על אשר משתמש ומבזה ומכלים את כלי המקדש.

וְחֲמָתוֹ בְּעֵרָה בּוֹ. בפשט הכתוב חמתו של אחשורוש בערה בו. ולעומקו של מקרא יש לדרוש כנ"ל שחמתו של הקב"ה בערה בו באחשורוש. ולכן נתן בלב אחשורוש לקצוף מאד ולהכין את הנסיבות לבואה של אסתר אל ארמון המלוכה. ומובא בספה"ק שאסתר היא בחינה של השבת. ואשר על כן, בואה אל ארמון המלך, יהיה התיקון לפגימת השבת. והוא גם התיקון לכל אחד מישראל שישראל בני מלכים הם, ואסתר השבת באה בדמות אסתר המלכה לתקן כלימתה. וזה מה שמובא בזמירות שבת בפיוט "שָׁמְרוּ שַׁבְּתוֹתַי" המיוחס לר' שלמה אשר חתם שמו בראש החרוזות "שלמה חזק".

וזה לשון הפיוט:

מָהְרוּ אֶת הַמְּנָה לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר אֶסְתֵּר / וְחָשְׁבוּ עִם הַקּוֹנֵה לְשֵׁלֶם אֶכּוֹל וְהוֹתֵר בְּטָחוֹ בִּי אֶמוּנִי / וְשָׂתוּ יַיִן מִשְׁמֹנֵי שַׁבַּת חַיִּים לֵחַ' (שמות טז, כח).

ופירושו לעניינינו: מָהְרוּ אֶת הַמְּנָה ככתוב במגילה (והיה) מָהְרוּ אֶת הַמֶּן לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר אֶסְתֵּר. הוא המן הוא המנה אשר יאכלו בית ישראל לשם מצוה ביום השבת לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר אֶסְתֵּר היא שכינת השבת הקדושה.

²¹ א"ה. נראה לענ"ד שכוונתו היתה להשפיל את עם ישראל. אני עוצר את בניית חומת ירושלים ובית המקדש, גם המסורת שלכם שבתום שבעים שנה תזכו לגאולה, אינה מתקיימת. והראיה שאני משתמש בכלי המקדש לצרכי!

ועוד ירמוז בפיוט, וְחִשְׁבוּ עִם הַקּוֹנֵה, הוא המן שקנה מאחשורוש את היהודים בעשרת אלפים שקלים, לשלם אכול והותר, שישולם גמולו בראשו מה שרצה לאכול את היהודים, והותר. ויותר ממה שרצה, שכן גם עשרת בניו ישולמו בעבור עשרת אלפים שקלים, שרצה לקנות את בניו של הקב"ה. ולכן אומר הקב"ה למרדכי ואסתר ולכל היהודים בְּטַחוּ בִּי אֲמוּנִי. וכנגד מה שהשתתפתם בסעודתו של רשע ובמשתה היין אשר לו, עתה משנגאלתם עשו משתה וּשְׁתוּ יַיִן מִשְׁמָנִי, ובזה תקנתם את פגימת השבת, שבת היום לה'.

א טז לא על המלך לבדו עֹתָה וְשָׂתִי הַמֶּלֶךְ וגו'

אלו דברי ממוכן הוא המן אשר נשתעבד למרדכי בעבור ככר לחם.

וכן נאמר בלחם: (דברים ח,ג) פִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא פִּי-ה' יִחְיֶה הָאָדָם. ובגאותו התכוון המן לומר כי על כל מוצא פי המן יחיה האדם, ונרמזה כאן מפלתו שנאמר: וַיֹּאכְלֵךְ אֶת-הַמֶּן. בפשט הכתוב הוא המן שירד לחם מן השמים. ובשורו הכתוב כי גרוע הוא משור הנסקל שנאמר בו (שמות כא כח): סָקוּל יִסְקַל הַשּׁוֹר וְלֹא יֹאכַל אֶת בְּשָׂרוֹ, והוא יִתְּלֶה על עץ כדין הנסקל ויֹאכַל בשרו גם יאכל, על ידי עוף השמים בְּשַׂר האופים, ומרדכי יצא מלפני המלך כשר המשקים.

כִּי יֵצֵא דְבַר הַמֶּלֶךְ עַל כָּל הַנְּשִׂים לְהַבְּזוֹת בְּעֵלְיָהֶן בְּעֵינֵיהֶן וגו'.

לְהַבְּזוֹת. בזו בן בוזו, שעל זקנו נאמר וַיִּבֶז עָשׂוּ אֶת הַבְּכוֹרָה, החזיק אחריו בן בנו שנאמר בו ויבז בעיניו להרוג את כל היהודים, וזה דרכו של הגאה המשפיל, הוא יבזה את כולם ואין לאף אחד רשות להבזותו. על כן אמר: כִּי יֵצֵא דְבַר הַמֶּלֶךְ עַל כָּל הַנְּשִׂים לְהַבְּזוֹת בְּעֵלְיָהֶן בְּעֵינֵיהֶן.

לְהַבְּזוֹת בְּעֵלְיָהֶן בְּעֵינֵיהֶן בְּאִמְרֵם הַמֶּלֶךְ אַחְשֹׁרוּשׁ אָמַר לְהַבִּיא אֶת וְשָׂתִי הַמֶּלֶךְ לְפָנָיו וְלֹא בָּאָה עַד כִּאֵן הַעִיז הַמֶּן פָּנָיו בַּמֶּלֶךְ אַחְשֹׁרוּשׁ, לקרוא לו בשמו לעיני כל השרים. וכדי להתסיסו אמר כן, כאמרו המלך אַחְשֹׁרוּשׁ שכל מי ששומע את שמו חש בראשו, והמלכה ושתי לא עושה דברו! ונראה כאילו דואג לשמו הטוב של אחשורוש, והוא כמבזהו לפני כולם. וזו היא אומנותו של עשו אבי עמלק ואבי אביו של המן, לפשוט את טלפיו ולהיראות כשה תמים כנער, בעוד כל כולו מקיים את הפסוק יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ, יד).

וְלֹא יַעֲבֹר אֲשֶׁר לֹא תָבֹא וְשָׂתִי לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ אַחְשֹׁרוּשׁ וגו'

וְלֹא יַעֲבֹר. נעוץ סופה של המגילה בתחילתה. ותחילתה בסופה. שבתחילתו נאמר וְלֹא יַעֲבֹר, וכן נאמר בסופו וְלֹא יַעֲבֹר:

וְלֹא יַעֲבֹר לְהֵיוֹת עֹשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכִזְמָנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

ויש ליתן טעם מדוע הקפיד הכתוב כל כך לא לקרוא את המגילה לאחר ט"ו באדר, עד שהוצרכו לומר ולא יעבור. ולכאורה מה בכך אם תהיה המגילה נקראת גם בי"א י"ב י"ג י"ד ט"ו וגם בט"ז ובי"ז. ומדוע הקפידו מרדכי ואסתר לצוות לבני עמם וְלֹא יַעֲבֹר, שאע"פ שיכולים לקרוא בי"א, י"ב, י"ג, לפני פורים, אחרי פורים וְלֹא יַעֲבֹר כתיב!

ולעומקו של מקרא יש לומר שהקפיד הכתוב לומר וְלֹא יַעֲבֹר כדי ליתן תוקף לתחילת הנס, שנאמר בו וְלֹא יַעֲבֹר אֲשֶׁר לֹא תָבֹא וְשָׂתִי לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ אַחְשֹׁרוּשׁ וגו'.

שחביבה תחילת הנס לפני הקב"ה עד מאד, שאין איש יודע על כך מלבדו, ורק עתיד להתגלות אחר כך מה שהיה בתחילתו בהסתר. ועל כך כל פה יחוה הודו ליתן שבח והודיה לשמו. ואשר על כן נקראת אסתר כך על שם ואנכי הסתר אסתיר פני (דברים לא, יח) וכו', ולכן נקראת כן המגילה שְׁמִגְלָה אֶת הַהֶסְתֵּר, וְלֹא יַעֲבֹר אֲשֶׁר לֹא

תבוא ושתי לפני המלך אחשורוש ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה, היא אסתר המלכה המגלה תוקף תחילת הנס, שנאמר ולא יעבור.

עוד בעניין חשיבות תחילת תוקף הנס

שכאשר באים להודות על הנס, צריך להזכירו ולהודות עליו מן השורש. שרק אם יש ראיה כוללת של הנס כולו, ההודיה יכולה להיות שלימה. ולכן נפסקה ההלכה שהקורא את המגילה מאמצעה לא יצא ידי חובתו. כי כדי להודות על הנס יש לראותו בראיה כוללת מתחילתו ועד סופו. רק אז יתכן להבין נפלאות השם, קורא הדורות מראש (ישעיהו מא, ד). וביחוד בנס פורים שארך יותר מתשע שנים. שכן בשנת שלוש למלכו עשה אחשורוש משתה, ובשנת שבע למלכותו נלקחה אסתר אל בית המלך, הרי לך כבר ארבע שנים של אורך הנס, ובשנת שתים עשרה למלך אחשורוש הפיל המן פור, הרי עוד חמש שנים אשר הם ביחד תשע שנים, ובשנה שאחריה היה נס פורים של ונהפוך הוא. הרי כעשר שנים של אורך הנס. ולשנה האחת עשרה ציוו מרדכי ואסתר לקיים ימי הפורים.

וכעין זה מצינו בהגדה של פסח והוא מהגדת הביכורים בפרשת כי תבוא, שבהביאו פירותיו אל הכהן בבית המקדש צריך ליתן הודאה על כל הטוב אשר גמל אתו הקב"ה וכפירש"י שם שלא יהיה כפוי טובה. ונשאלת השאלה, הרי לשם כך די היה לו לומר תודה על חלקו בארץ ועל פירותיו אשר הצמיחה לו. ומדוע יתחיל מוארמי אבד אבי וירד מערימה... ויהי שם לגוי גדול עמוס ורב (דברים כו, ה) וכו' וכו', אלא הוא הדבר אשר נאמר. כאשר באים להודות לקב"ה, יש להודות מהשורש. שהכרת הטוב בשלימותה באה מהכרה של הטוב מראשיתו ועד סופו. לכן גילתה לנו המגילה לאחר כעשר שנים של אורך הנס, כיצד התחיל הנס. והוא, בסעודת אחשורוש, אשר אמר בה המן על ושתי ולא יעבור. והתחיל הנס להתגלגל, נלקחה אסתר, עלה המן, ולאחר כתשע שנים גזר גזירות, ושנה לאחר מכן נפל בשחת הפעל (תהלים י, טו). עד אשר תיקנו מרדכי ואסתר תקנות לנס פורים שנאמר בהם גם ולא יעבור. שיהיה נעוץ סופו בתחילתו ותחילתו בסופו, ואפשר לקיים הכרת הטוב בשלימותו, שכך מתגדל שם שמים ביותר.

אבני נזר. נזקרים ונעשים. במגילה (דף יד). ילפינן חיוב מקרא מגילה מק"ו, מה מעבדות לחירות אמרינן שירה, ממיתה לחיים לא כל שכן. ופירש"י דאמרו שירה על הים ביציאת מצרים. והקשה בטורי אבן על פירש"י, וז"ל: קשה לי טובא, חדא דשירה זו לא הוקבע חובה לדורות, אלא לשעה בשעת הנס לחוד אמרוהו. ועוד נס שעל הים לאו מעבדות לחירות לחוד היה, אלא ממות לחיים נמי כדכתיב 'המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות' (שמות יד, יא) וכו', ולי נראה דה"פ 'מה מעבדות לחירות אמרינן שירה, היינו הלל דאמרינן ביום א' דפסח שהוא יום יצי"מ, עכ"ל. שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן תקיז

מה שלמד הירושלמי [ז' ע"א] חיוב מקרא מגילה מפתב זאת זכרון בספר (שמות יז, יד). הנה בגמרא דידן [יד ע"א] למדו מקל וחומר ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה וכו'. ולפי לימוד זה הוא רק מדרבנן שאין זה קל וחומר גמור שיהי מחויב בין לפרש"י שאמרו שירה על הים. הנה גם שם לא הי' עליהם חובה ועוד אינו קל וחומר גמור וכמו שכתב הט"א שם, בין לפירוש ט"א שהוא ההלל שאומרים ביום טוב ראשון של פסח מתקנת נביאים. ... אך לדעתי יש להשוות גמרא דידן עם הירושלמי. דהנה קשה על גמרא דידן למה קראה על פה לא יצא. דיו לבא²² מן הדין להיות כנידון כמו ביציאת מצרים שאמרו שירה ואמרו הלל הכל בעל פה. וגם על טעם הירושלמי מדכתיב כתוב זאת זכרון. הגם שלא נזכר רק הכתיבה צריך לומר דסבירא לי' כמו גמ' דידן רפ"ב דמגילה [יח ע"א] בהא דקראה על פה לא יצא מנלן אתיא זכירה זכירה כתיב הכא ותימין האלה נזקרים וכתוב התם פתב זאת זכרון בספר מה להלן בספר אף כאן בספר. ופריך ממאי דהאי זכרון

²² א"ה. יש משתבשים לקרוא דיו 'לבוא' מן הדין... צריך לקרוא דיו לבא מן הדין... ופשוט.

קריאה הוא דילמא עיון בעלמא לא ס"ד דתני זכור בפה כו'. הנה דלפי האמת האי זכרון בפה ומזה למדו קריאת המגילה בפה מתוך הספר כדכתיב זכרון בספר. אך דקשה טובא דאם כן לא הי' צריך לקרות רק מה שרצה המן לעשות כמו בזכירת עמלק שאין חיוב לזכור רק מה שעשה. ויוצאין בפי' זכור שלא נזכר שם הנצחון²³ שנצחו ישראל רק מה שעשה לעורר איבתו ולזה צריך טעם הקל וחומר לומר שירה על הנס. וזה לא קשיא דאם כן לא יהי' צריך מתוך המגילה רק מה שרצה לעשות והנס יקרא על פה. דזה ודאי אינו ראוי לחלק המגילה קצתו בכתב וקצתו על פה. על כן תקנו אנשי כנסת הגדולה לקרותה כולה מתוך המגילה. ועל כן הקילו בהשמיט סופר אותיות או פסוקים וקראם על פה. דודאי אף בקריאה מתוך הכתב ישאר כדי לצאת ידי חובת זכירה במה שרצה המן לעשות. [כדאי לעיין בכל העניין שם]

סוף המגילה. הרב יחזקאל אברמסקי ז"ל. הלא הם פתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס. בשביל מה מספרת לנו המגילה את זה, האם הלך מישחו לחפש שם את הסיפורים? אלא המגילה באה לומר: אל תחשוב שהמסופר כאן היא היסטוריה בעלמא, לא כן הוא – 'אסתר ברוח הקודש נאמרה' – כל הכתוב כאן הוא תורה וצריכה תלמוד. אם ברצונך לקרוא סיפורי היסטוריה, לך וחפש בספרי דברי הימים למלכי מדי ופרס.

אני רגיל להתריע על דינא דתלמודא שאינו מקיים בגלל הצנזורה.

דינא דתלמודא שאינו מקיים עקב השמטת הצנזור והוא:

באו"ח סי' תר"צ סעיף טז צריך שיאמר 'ארור המן ברוך מרדכי ארורה זרש ברוכה אסתר ארורים כל וכו' ברוכים כל וכו'. מהו הזכו'? מנהג אשכנזים לשיר שושנת יעקב [שהוא הסיום של אותיות ש' ות' של אשר הניא], ואחריו בחרוזים ארור המן וכו' ובסידורים לא נדפס אחר כך. אבל שרים, ארורים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים. ובאמת ברא"ש בטור וברבנו ירוחם כתוב: אַרְוּרִים כָּל הָעֲרָלִים בְּרוּכִים כָּל יִשְׂרָאֵל. ומי שאומר או שר ארורים כל הרשעים אינו מקיים דין מתלמוד ירושלמי ומובא ברא"ש מכ"י הלא מצונזר וברבנו ירוחם ובטור. ונפסק להלכה בשלחן ערוך ויבוא על הברכה הרב צבי כוהן ז"ל שבמגילה המצורפת לספרו על פורים הוא נותן את הנוסח הנכון: אַרְוּרִים כָּל הָעֲרָלִים בְּרוּכִים כָּל יִשְׂרָאֵל.

בכבוד רב ובברכה

אליהו לוי

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

²³ נראה מדבריו שיוצאים י"ח זכירת עמלק גם בפרשת ויבא עמלק הנקראת בפורים, ולא הבנתי למה המשנה ברורה (תרפ"ה ס"ק טז) מקשה על זה.

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://www.dirshu.co.il/?p=140390> <http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר גליונות <https://gilyonot.jewishoffice.co.il>

אם אתה מתעניין

בהגטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: info@maanelashon.org

© בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ©

אם־שנֹתֶי בְּרַק חֲרָבִי וְתֹאחֶזוּ בְּמִשְׁפַּט יָדַי אָשִׁיב נַקְם לְצָרֵי וְלִמְשֹׁנָאֵי
אֲשֶׁלֶם: אֲשַׁבֵּר חֲצֵי מַדְם וְחֲרָבִי תֹאכַל בְּשָׂר מַדְם חָלָל וְשִׁבְיָה מִרֹאשׁ פְּרָעוֹת
אוֹיֵב: תִּרְנְיֵנִי גוֹיִם עֲמֹו כִּי רִם־עַבְדְּךָ יִקּוּם וְנַקְם יֵשִׁיב לְצָרָיו וְכַפֵּר אֶדְמָתוֹ עִמּוֹ: